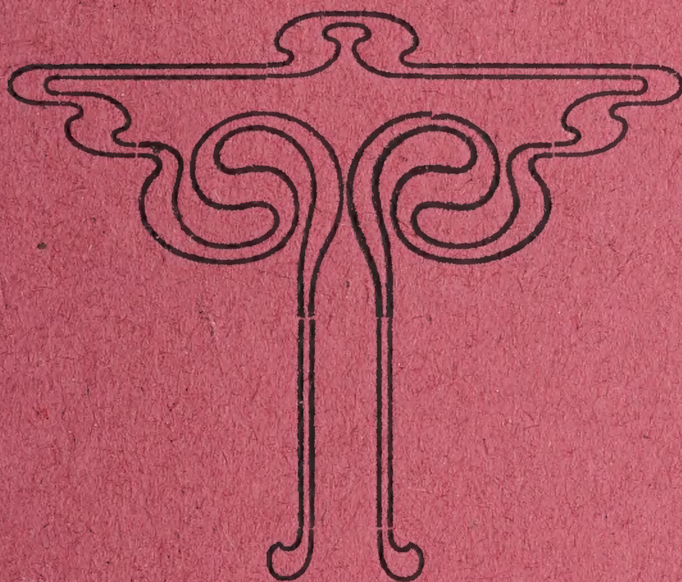
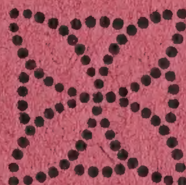
БАЙКИ-НЕБИЛИЦІ

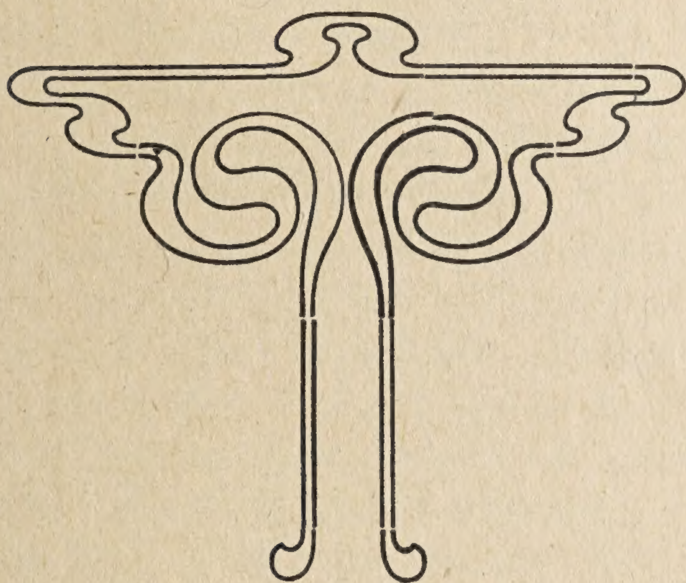
Шесте виданє.

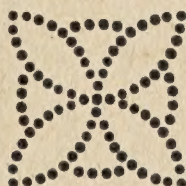
WINNIPEG, MAN.

НАКЛАДОМ РУСЬКОІ КНИГАРНІ 850 MAIN ST.

БАЙКИ-НЕБИЛИЦІ

Шесте видане.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

WINNIPEG, MAN.
НАКЛАДОМ РУСЬКОЇ КНИГАРНІ 850 MAIN ST.

I.

По старшині батька в лоб.

В однім славнім місті засіли до ради славетні радні з своім начальником і почали радити о чім то дуже важнім. — Вже ми не знаэм о чім, бо нам не казано; —радять, говорять, бесідують; хто говірливий, то договорюэ, а хто тихонький, то і мовчки покивуэ лисиною, та потрясаэ білою бородою! — бо то, бачте, тоді діялось, коли у нас на Руси ще вся старшина з бородами ходила. — Так всі собі поважненько, та тихонько радять, без всякоі суперечки, та судять, без всякоі суперечки, та судять справу: но вже не скажем — чи так мудро і розумно, як поважно; бо не знаэм, чи не на тій раді було о тім, що коваль завинив, а шевця повісили. Ба і хто скаже, що не розумно присудили коли коваль оден був на ціле місто та всякому потрібний, чи підкувати чоботи жовті та червоні, — бо обцасових чорних ще тоді відай і на світі не було, — а шевців було до лиха, так щож? одного повісять, то двайцять буде.

Отже то до тоі ради прибрали за радного одного молодого без бороди, сина одного старого радного, тай так эго посадили, що отець сидів на лаві поруч з сином. — Прийшло ся до ради, всі згодили ся, як батько сказав, лиш один син не хоче, та все доводить із письма, не так повинно бути, що всі зле судять, та правду щиру сказавши, і батькови в очи сказав, що зле, і так договорюэ, що і годі. — Батько розсердив ся; що вже не знав що синови відповісти, як відверне руку так і затне сина в лице: »Мовчи дурню! Так тато каже — старшина голова!«

Тут всі остовпіли. Син засоромив ся що эго, радного, в лице ударено, та ще в раді при всіх; — встав, підняв руку, та і хотів тою міркою відмірити — але по-

глянув на батька — та і відвернув ся, і ударив сусіда-радного по лици: »Чергою, пане брате, чергою подайте! то оно і батькови дістанеть ся!« Сусід сусіда лусь-лусь, пійшло до окола від радного до радного, аж на батькови стало.

От такі то колись мудрі радні бували і не від того, щоби і тепер таких не було?

II.

БЮТЬ ТАЙ ПЛАКАТИ НЕ ДАЮТЬ.

Зайшов подорожний до хати, і просить ся на ніч, — та саме тоді надійшов, коли жінка чоловіка била. — »Добрий вечер,« каже подорожний. »Добре здоровля.« — Не принялиби ви мене на ніч, коли ласка ваша? — Та добре, ви хати не залежите. А з далекоі ви дороги? З від-кіля пан Бог провадить? що там чувати? — почала питати жінка подорожного, забувши на свого чоловіка, що його била і лаяла. — От що чувати! — каже подорожний — біда і бють та плакати не дають. — А от чуэш, — а от чуэш старий псе — обізвала ся знов до свого чоловіка — яка біда у людий, а тобі у мене що за лихо? наревеш ся що днини, кілько хочеш. — Тай ласкаво знов до подорожного; сідайте лишень, таже трудні ви з дороги: щоби вам зварити? може пиріжків з сметаною, коли скоромно іcте, бо ми бачите, понеділкуэм — і все старому лопотіла, що у людий гірше, бо там бють і плакати не дають; а она його що дня вибэ, та і плакати не боронить.

III.

ПАНСЬКА ЧУПРИНА.

»Чоловіче бій ся Бога, ратуй мене!« — кричав потапаючий лихий пан. Хлоп узрівши його з берега,

задумав ся тай каже: А як же, вас, пане, ратувати, коли вас би за лоб тягнути, а ви наш пан? — »Тягни як хоч щоби лиш смерти не пожити.« Хлоп думаэ, думаэ аж надбігло більше людий, тай кажуть: »Де-ж можна за чуприну брати? Щоби він вже був за пан, аби його мужик за чуприну сіпав!« — »Та певно«, обізвав ся знов котрийсь — що не годить ся: бо видно, що панська чуприна на то на світі, щоби ю пани тягнули, як хотять і куди хотять!«

От так люди радили, радили, та балакали на березі, що робити; а панич кричав! хто в Бога віруэ, ратуйте! — Кричав, кричав, тай утопив ся.

IV.

ОБІЦЯВ ПАН КОЖУХ ТА ТЕПЛЕ ЙОГО СЛОВО.

Козаки гуляли в коршмі, та напивали ся а тут надійшла баба жебрачка, підслухала під дверми, тай думаэ собі: Тепер козаченьки підгуляли, то і по таляреви дадуть милостині, а котрий підохочений, то бодай чи червінця не викине? Бо то бачите наші давні козаки не були бідаки, а червінцями сіяли, золоті підковки носили, в шовкових штанах ходили, а ворогів—Господоньку! — де попали, — всіх вирубали — все забрали — тож і гуляли, іли, пили, нічим не журили ся і нікого не бояли ся. То такі були наші козаки. — Відхилила бабуня двері, влізла в хату, тай стала в куточку коло печи і Отченаш говорить, вздихаючи та покахикуэ. А козаки і байдуже, і не дивлють ся на ню. — То-ж вона підійшла близше, та трясе ся і просить: Будьте ласкаві, панове, дайте старовині який гріш, поратуйте бідную, я буду Боженька просити, аби вам дав здоровлячко, та щасливе панованэ та войованэ.

Один, козак обернувши ся, каже: »А що ти бабо трясеш ся, чись змерзла?« »Та змерзла паноньку, от біда, зима іде, а я бідна, нема в що і одягнути ся,« —

сказала бабка. А козак борзо потішив іі: »Не жури ся, бабо я тобі кожух куплю«. — Бог-да прости! дяковать вашеці — перебила, дякуючи урадована бабка. А козак іі в відповідь! »Здорово зноси, бабуню!« — тай відвернув ся до своіх, і всі козаки зареготали ся. — А бабка постоявши, постоявши, обернула ся, тай пішла, думаючи собі: »Обіцяв пан кожух, та тепле його слово.«

V.

ЦИГАНСЬКЕ ПРАВИЛО.

Один ґазда запросив собі кума цигана на обід. Сівши коло стола, ожидаючи заким ґаздиня де-що до стола принесе. По многих стравах, подала ґаздиня бараболю з сметаною, котроі половину миски добре сметаною замастила, а другу лиш трошки, і тую обернула до цигана. — Циган порозумівши то, почав нібито нарікати на свою жінку і каже: Ей кумоньку, тото ви щасливі, що вам Бог дав таку добру приятельку, бо моя ледащиця лише мене ість; но як лиш прийду до дому, то от так ій шию укручу і обернув миску смарованим до себе.

VI.

ДИВО.

Жидок прийшов на село до одного господаря, котрий лагодив ся на весіля; а кухарки коло печі всякі страви варили. Межи тими стравами варила ся садовина, котру на селі прядивом накривають, коли до печи приставляють. Жид увидівши те конче хотів знати і виділи, коли люди тоэ прядиво істи будуть, чекаючи через ціле весіля а не побачивши, щоби прядиво іли сказав: »Дивно мені, що я видів як клоче варили і коли всі страви поіли, а клоча і не покуштували«.

VII.

ЗА НЕПОСЛУХ ТРИ РАЗИ КАРА.

Ісус Христос ішов дорогою з святим Петром і Павлом. Переходячи коло коршми, де гуляли пяки, каже Петро: »Господи вступім подивити ся.« »Будуть бити,« каже Ісус. Ей ходім, наставав Петро, і не дав супокою заким не вступили. Коли в двері вступили зараз показала ся у Петра скрипка на плечах. Увидівши пяки скрипку, скричали: »Музика, музика, грай!« Петро відговорюэ ся, що не уміэ грати і що навіть скрипки не маэ. » А от на плечах у тебе эсть.« А то ніхто не видить лише Ісус і пяки. Зачали напирати, но якось не били, лише казали, щоби старці ночували. Полягали спати, а пяки ще собі підпили, і почали знов силувати Петра, котрий на ліжку крайний спав, щоби грав. Тепер коли Петро ім відмовив, побили Петра. Коли уступили ся, каже Петро по тихо: Господи, лягай ти з краю, а я в середині. І перемінили ся. Приходять пяні знов до них і кажуть! Билисьмо крайного, ану тепер середного, і побили знов Петра, і пішли дальше пити. Петро знов каже: Господи, най Павло уже лягаэ в середині, а я аж по при стіну. Знов поміняли ся. Пянюги прийшли і зачали кричати: билисьмо крайного і середного, тепер ще третого, і знов Петра добре вибили. Коли на другий день повставали, каже Ісус Христос: Видиш, а я не казав, що будуть бити? Правда, каже Петро, і від того часу ніколи вже не вступав до коршми.

VIII.

ОПОВІДАНЭ ФЛЕЙТРА ІВАНА ВОЙТОВИЧА.

В корчмі: »Гей Мошку, ґіб мір бір! Но худко файфлюхте кер, тутка перед мене!«

Мошко кладе перед Войтовича літр пива, Войтович потягнув добрий лик, потім сплюнув, зробив брр...

і каже. »Файфлюхте кер! Теремтете! не таке сем наталянське віно! Того як випэш, то і пятах почуэш«!

»Або-ж ви пане вояк, були у Наталії?« питають люди.

»Ну я — ріхтік, що був,« каже Войтович, підкручуючи собі вус, »от і хочу вам нині про Наталію розказаць, фафлюхте кер!?

Як мене до війська віддали, то зараз засинтировали і відразу до касарні. А всі до мене: »Сервус Войтович, ві гец, ві гец?« Пан капітан покляпав мене по раменю, тай каже до пана фелэбра: »Везь Войтовіча до твеґо цуґу і до твоі цимбри, нэх сэ прендко зецирки учи, щоби був прендко флейтром, бо він э дихтик мужа«. А камраця ось то мені показують, як кльопаць деку і капудраки як абтриннік пуцоваць.

Ходзів я що ранку до фляйжбанку по фляйш для менажи. Раз кажу я до жида; »Абрумку, файфлюхте юд, нині у нас свято, дай доброго фляйшу;« дивлюсь, він замість фляйшу, самих кньохів наклав. Це мене барзо розбурило; як шпурну у него кньохами, він лиш вайкнув і накрив ся фусами, тай ніби до мене ферзами намахував. Всі камраця зареготались і гукнули:» Файс Войтович, ти діхтик, і орнліхе мужа!« Не лиш камраця, но і старші мене любили. Раз послалі мене пан капраль по зайдлю шматирки, бо бачите по тій зецирці, то не одного вояка аж коло серця млоіть. Пішов я, разом чую хтось гукаэ за мною; »Войтович гальт: »обзираюсь а то наш пан капітан. А я покорне мильдую: післали мене пан капраль по шнапс. »Той час рехцум до касарні,« загриміли пан капітан, я ся вруців но і ім сказав. »добже, я сем вруцю, но мені і вам гірке лихо буде від пана капраля«. З вэлькім жалем вруців я ся до цимбри. Пан капраль билі троха гнівні, но не казалі мені нічого бо билі дуже мягкого серця. Не довго я той зециркі учив ся бачите на моэй голові ніхто кілэ не цісав а добрий голові тра лиш дві слові. Коротко по сим гавансовав я на віцефлэйтра:

юж і Войтович собі саржа, юж маэ ленунок більший, юж шугів не віксуэ... він собі панок на цілу ґембу. Не довго по сім діставім бефель до Наталіі машероваць. Боже як нам серце вцэшилось, вояк, в ґаризоні як старий гриб, плісніэ, а як учуэ за маршруту, кватирмахі, ту мі серце у грудзіх не еднорал-марш, але до штурму бубнить. Заграла банда, бубни задудніли, а ми анс цвай, анс цвай і вшіцко напшуд. Такесьмо машеровалі — сам не памятаю як длуго: разом сталім перед барз вэлькі гори — Яльпи; барз то високі гури, а блищать як золото і срібло. З тих Яльпів дзівілсэ я на море, а оно таке довге, таке широке і вельке, ні почонтку, ні кінця не мало у тім морі сонце купалоси, — відзіл я на свої очи, як оно там купалось, вмивалось через цілу ніч, а рано таке файс сходило, таке пэхне, якби та голька, що против нэдзэлі маковим лугом вмила ся. А шедл, з нами пан войцец еднорал Радзэцкий, що був собі барз добрий еднорал.

Аж ту машируэмо під едну вельку гору; А ту приходзі пан войцэц еднорал Радзэцкій до мене тай каже: »Войтович! А я кажу. »Гер пані копітан!« Везь гвер ін ді баланз бо небеса проколиш.« А я сэ дзівю, теремтете, а то цвай цоль до неба! А як котрий дихтик мужа хтів огню до люльки вкресати, то іно баґнетом по звізді чах! Искра скочила, тай собі люльку закурив! Аж то я пжиходзем раз до пана Войца Радзэцкого, мельдую барз покорнэ і питаю ся, дзэ ту конець свята э? Пан войцэц Радзецкій каже до мене: »Тен конэц свята бардз далэкій, але ти дихтик мужа ідзь та знайдеш.« Тай-ем взявсэ тай пішов. Іду, я іду, тай пжиходзім на эдну вэльку скалу тай мислім собі, що ту конець свята э, тай эм сів тай ногами балямцаю.

Алэ эден шух був кэпскій, зле пршевьонзаний, тай впав. Леці, леці він по під фельзи, по під хмари, а такій маленький, як макове зерно, заледви го юж відно. Ах! фафлюхте теремтете! Сівэм тай задумавсі; як-то до Наталіі іти в однім шузі босаком? Таже Та-

лянки будут ся сміяти. Пан копітан не дасть нових ціжемків, а пан капраль будуть сварити. Аж ту мене по раменю кляп! Я се дзівю, а то войцец еднорал Радзэцкій, тай каже до мене. »Войтович!« А я кажу: »Гир пані копітан!« Встидьсе ти такі дихтик і орнліх мужа, тай так сэ задумав«. Зле, пані копітан, шуг був кепскі тай злэ пршевьонзаний, тай впав. Подзівцісэ які малэнкій он! он! А як ся пан капраль довідаэ, то будзэ вам і мені біда:« Войцэц Радзэцкий каже до мене: Твуй шуг-фус зараз ту будзі.« Тай витягнув таку табакэрку, і з неі кавалок магнезу, тай поставив, а муй шуг по під фелзи фів, фів-цик! Тай підковою до магнезу причепив ся. А Войцэц Радзэцкий каже до мене; »Ходь, тераз до Наталіі машеруэмо.« А ідзэмо, а ту на проців-ко нас миліон Таліянів стойом.

А вицьогнули они едну таку велику гармату що була дві мілі довга, цвэрць мілі широка і як вистріли з неі, ціла земля задудніла і міліони наших камратів за біла, всі валили ся як під косою трава. Аж ту приходить до мене пан войцэц еднорал Радзэцкій тай каже до мене: »Войтович«. А я кажу: »Гир! пані копітан! Тша щось радзіць, бо вигінэмо. А всі до мене »татуненько, мамуненько, моя рідна, Войтовіч брате не дай нам марно загибати!« Мислім, собі, цо ту робіць, тай-эм взэв такі два дихтикі мужа як я, то зробілісьмо вила тай стронцілісмо ту гармату гет в дул, за що хтіли мене робити копітаном. Але я кажу до пана Войца Радзэцкого: »Ні вумім читати ані писати, эще такі люмера, що на люнтеріі виходзо то вумім, алэ такі дрібненькі як мак, то нэ.« Але були старші флейтри, що либонь розуміли письмо тай-эм просів пана войца Радзэцкого, щоби іх зробив копітанами, а мене зробили фльйтром. Раз нэ знам як то було, гнались за намі. Таліянці. Я рейтерую цо сіла, разом дзівлю, а перед мною така широка ріка -— не памятаю чи По чи Мінцю, що ні переплинуць. Біднаж моя головонько!

Но Войтович завжде родум маэ. Дзівлюсь а то сэ-

дзі собі барз велька муха одною ногою на тім, а другою на тамтім березі. Не було коли довго думаць, бо фафлюхте Таліянці таки в слід за нами, а кулі як галушки літали. Вхопив я ся за хребет мухи, зробив файс вольтиже і дзів ся, а Войтович вже на другім боці і сміэ ся на ціле горло з Наталіянів, а они сталі над берегом, ківали кулаками і дзівувалісь, як я без човна і весла на той бік дістав ся. Познали воні, що я флэйтер Войтович! файфлюхте кер! А з тамтонд помашеровалісьмо до Наталії. А Наталія то э наталіянський край, э дуже слічний край, що буцім бардзо э. Там фіґи як макухи, шмеранці за великі як дитинячі голови, а таких іх э, як у нас трави та зіля. А цюцюн то юж краяни росте, та може знаэте ті талянскі дзигари, що то в них соломка э? То там так росте як у нас троща в очеретах, то іно іди, ножиком відкрай і кури. А цукор то по фельзах росте. Там нарукували ми до эдної ґури, я дзівлюсь з блізка, а то цала ґура з самего цукру, вшицкі мужа вцішились, пржибэглі і нуже скалу лізаць. Ми так росул лиш цукром солілі і печеним цукром менажували ся, всі дихтики мужа, таки солодкі поставали ся, що мухи і комарі до іх ліца і рук як до міоду ліпли. Гей! гей: барз добре там жицэ! А як котрий орнлихе мужа пішов до ліса, то нарвав собі повне чако розинків, і шмаранців, ляг собі і ів, ів аж розперезав ся. А віно там не у бочках, не в сажівках; віном ми там і коні наповали; чоповому брату там як у раю було гучно-бучно, там він собі жив: рано у вечір і у півночи все, віно як вуж цідив, і шмаранчами закусував. Гей! гей! цо там за жицэ било! Іж пій і весели ся, а цо ютро буде не жури ся! А як там тепленько сонічко світить, в полудне так низенько стаэ що дихтик мужа пальцем эго досягаэ... А ті Таліянці без сорочок ходять, так тепленько там э. А ті Таляни, то барз фалшивий нарід, що буцім фалшивий э. Так уже дитина від цицьки по таліянськи сварґоче. Файфлюхте кер, теремтете!

Панове ґазди, не булисьте в світі як ми вояки, не знаэте,що то значить по наталійськи говорити,то якесь

таке дивне що і слово не розуміти! Шваркотя і шваркотя, а ти ся дзівіш на них і лиш плечима стискаэш! З Наталіі тосьмо машеровалі через Відень до Колешинбургу. А в Відні, тось-мо машировалі пршес эден барзо вэлкі косцьол тши дні, а на сьродку під самов амбоном мэлісьмо рошток і менажу готовалісьмо.

Як-сьмо з Колешенбурґу вимашеровалі тосьмо машировалі пршез Мораве, тусь-мо готовалі книдлі, то були таки вэлки як дині. Якесьмо кашу готовалі, то був таки один вэлкі коцьол, що дампіф в ним плівал і з него тши мужа веслами кашу мішали!

Панове ґазди, сходив-эм світи, видівэм Відню, Венедику, але нема міста як Садогура, Чернівці тай Коломия!

IX.

О ТІМ, ЯК ІВАН БРЕХУН ДІСТАВ СЯ НА МІСЯЦЬ.

Була моя мама мною бременна і захотіло ся ій печених шпаків. — Дивлю ся я татови байдуже, а мама ляментуэ за шпаками. Пустив ся я за тими шпаками — іду, іду дивлю ся, а печені шпаки летять на ріжні, тай залетіли в гречане дупло. Підліз я до дупла, пхаю руку не мож, пхаю ногу не — мож. Щож ту робити? Прийшов я на гадку треба цілому влізти. Скорчив ся я в десятеро; вліз в дупло, а там, Господи! Шпаки аж засміяли ся, побачивши мене. Беру, ім що могу, а решта ховаю то по за пазуху, то в рукави тай в холяви від постолів, через що я зробив ся грубшій, тай з відтам ані рушт вилізти. Тут біда або умирай, або радь ся шпаків, що в такім нещастю робити? Іду я до голови по розум, і приходить мені на гадку, що дома у мого батька э тупиця сокира. Побіг я скоренько до дому по сокиру і щасливо вирубав ся. Іду до дому, несу мамі шпаки. Дивлю ся а пчола летить. Як гримну обухом пчолу по голові, — убив; пчола упала. Як зачав я тоту пчолу давити (дусити), надусив бербеницю меду тай

кружок воску гей колесо. Тут мені вже тяжко нести і мід і віск і сокиру і шпаки, ба ще до того і сам як бочка обівшись, думаю чи би то з того воску не дало ся зробити коня і все то на него покласти. Так я і зробив. Повисаджував я то все на коня, сідаю, іду іду. Аж ту може за чверть години чую, а то щось: гі, гі, гі, гі, — гі, гі, гі, гі, по зад мене. Я обзираю ся, а то, бачите, я не присокотив ся, тай сідаючи на коня, поклав сокиру тупицю за пояс, тай видите іхав байдуже. Коник хитав ся, тай і сокира помаленьку: цюк, цюк, тай перетяла коня. Тай (вибачте) зад за передом рже, бо геть далеко лишив ся. Падоньку-ж мій! щож ту тепер робити? Злажу я з того передка, тай кличу на зад: цьоню,цьось, цьось, цьось: надбіг зад, я прикладаю, тай лізу на вербу, зрубав гиляку, затесав кіл тай притяг зад до переда і тим колом збив до купи. Іду я далі, іду, вже і до дому не далеко, аж тут оглядаю ся, а то бачите верба пустила одноліток такий високий, що аж до місяця. Я нагадав собі що мої кревні були мені винні гроші і поумирали, тай мусять там бути. Лізу я тим однолітком аж на місяць. Виліз, дивлю ся, а там мої кревні так по корчмах пють, що гук, бо иншої роботи не мають. Погуляв я там дві неділі,віддали мені гроші, і я попрощав ся, іду назад. Приходжу до того місця де я виліз, дивлю ся: ов! біда! Кінь, видите, напас ся на кільканайцять сяжней; тай мені годі уже злізти. Що робити? Іду до млина, дивлю ся, а тут гречана полова на камени млинськім стоїть на купі, і камінь що сила крутить ся. Я з тої полови сплів посторонок, прийшов на давне місце, щоби спустити ся на землю, бо мама без шпаків може вже усхла, та що робить мій коник і мід? Ну, вже спускаюсь. Тут ще може яких пять сяжней до землі, а посторонка не стало. А я і не богато думаючи, що урву посторонок на горі, то підточу на долині, і так я зробив кілька рази, а споглянувши на діл, здавало ся що вже не далеко мої ноги від землі. Міркую я, треба скочити Та пустив я з рук посторонок, тай лечу на землю; а то

бачите була ще добра миля до землі; Падоньку! — аж тепер моя смерть! Лечу, лечу, я дивлю ся на діл, а під мною страшно велика вода — море Господоньку! аж в воді буде мені вже кінець. Чую я, а то щось загуділо за мною, і в той самий час якась величезна куля підлетіла мені під самі ноги, і летить впрост на другий беріг води. Не богато я думав, сів на ту кулю і летимо. А то, бачите, в самий той час коли я спускав ся з місяця, була війна Турків з Москалями, та Турок стрілив на Москаля з тамтоі сторони моря, тай я на тую кулю сів тай лечу впрост на Москаля, котрий стояв на другім боці і їв ковбасу. Як лиш Москаль узрів що ми летимо, сховав ковбасу за пазуху, сплюнув в обі жмені, тай хап одною рукою за ту кулю, а другою мене за чуприну, тай закричав; а сукин син — і бух мною о землю, а я лиш йойкнув. Кулю взяв тай сховав до патронташа, а відтак зігнув ся підніс мене за чуприну, і каже а! то ти Ляпок, сукин син, в місті з вражим бісурманом хотіли мене убить — пожди! Взяв він мене своіми локтевими пальцями в самім поясі, подумав щось собі, а потім три рази перехристившись падоньку мій! — вітворив свій рот, гейби челюсти від печи і... далі мене в рот, бачите хотів мене живцем зісти. Віддиху в мене не стало, я не міг ані слова промовити та коли вже страшні сяжневі зубиска Москаля мали мене на двоэ перетяти, а я в роті Москаля зачав ся хрестити, та не хотячи заскоботав руками його піднебінэ, Москаль стряс ся, та витягнув мене з рота, а я все хрещу ся, та хрещу ся, а він на мене дивить ся, дивить ся а дальше питаэ: а ти что за один? Ой паноньку мій, воячку мій, татуненько мій, — таже я Іван Брехун з Галичини — Руснак — щирий! Ну а что ти ділал з бисурманом, питаэсь Москаль. Та я пішов мамі за шпаками, бо страх як эі захотіло ся. Брешеш сукин-син — ти бунтовник, і як не копне мене ногою вибачте, в задок, та я аж перед нашою хатою впинив ся. А коли я до дому повернив, там застав я що мама зажурившись без шпаків мене на світ видала.

X.

ЯК ҐАЗДА СВОГО КУМА ЦИГАНА ОШУКАВ.

Настала косовиця. Радить ся газда жінки що треба косарів. Жінка каже шкод анаймати других, відкоси ти, тай возьми собі до помочи кума цигана, та хоть эму заплатип то не жаль, бо то кум. Запросивши ґазда кума, на другий день рано беруть з собою горівку, харч і воду, тай оба ідуть на сіножать траву косити. Но заким прийшли на місце вже сонце на сніданэ. Каже циган: куме поснідаймо, тай потому возьмемо ся косити. Ґзада пристав на кума раду, тай далі пють горівку і закусують.

Поснідавши каже циган: кумоньку, то-то би було добре троха пролежати ся, щоби ся сало завязало. Кум і на тоэ пристав. Полягали і спять; а тут сонце вже до полудня, спекло іх в голову, тай вони пробудили ся. А циган заспаний каже: Куме тепер пообідаймо, тай зачнемо косити. Газда і на тото пристав, тай вже обідають, а до полудня ще і одного покоса не вкосили. Пообідавши, каже циган: ей кумоньку, тепер дуже горячо, не мож косити, сідаймо в холод та поклепаймо коси, перед вечером будуть з росою добре рубати: Уже і бабки збили і коси поклепали, а то сонце вже геть над захід, бо циган собі все помаленьку. Я думаю, відізвав ся циган, що ми заразом вже і пополуднуэмо, а потому будемо косити. Ґзада і на тоэ пристаэ, пополуднували. Випивши всю горівку, тай всю закуску споживши, каже знов циган, що в тінистім холоді дуже добре би проспати ся, бо мухи вже майже утихли, тай не будуть кусати. Полягали спати, а пробудивши ся вже таки вечер. Тепер куме, каже циган, ходім до дому, повечеряэмо, а завтра, як вийдемо, то так будемо вже косити, то у вас то у себе! Прийшли до дому, ґаздиня злагодила вечеру, просить до стола, а не знаэ що куми ані пластка сіна вкосили. Повечерявши, циган подякував, тай пішов в село до дому і обіцяв завтра павно прийти,

бо думаэ собі, що і завтра так даром возьме плату як нині. На другий день ґазда схопив ся рано, бере косу і каже: »Ти жінко, абись нині нічо не варила, тай і не неси до нас на поле, бо циган-кум, лайдак, вчера сам не косив, тай і мені день згаів, аж перед вечером набереш в діраві горшки якоі пустоі страви або зливок, тай ніби нам принесеш. А я ніби тебе зобачу, тай з злости за тобою нажену ся, а ти то кинь, а сама утікай до дому, і аж в вечер щобись файну вечеру зварила«. Взявши собі добрий кавал хліба і солонини, тай пішов, а здибавшись вже на дорозі з своім кумом, пішли на поле. Зачали косити, косять, косят, сонце вже в обід, ба і в полудне, а жінка не виносить істи. Газда ніби то косить за циганом, тай таки напираючи, каже: скорше бо куме аби ноги нехотячи не скалічити: А кумови і ноги не в голові, лиш черево порожне. Тут вже і пополудню, ґазда собі вийме якрадкомо хліба і солонини із за позухи, тай перекусуэ, а кум жене, бо сей за ним добре гонить не голодний. Е;, каже ґазда, ото пся віра жінка, чоловіче, істи не виносить, а я вже аж млію з голоду, але як вже принесе, то ій косою шию утну. Кумоньку, робіть що хочете, але тоді як уже попоімо, бо ще порозсипаэ іду тай погинемо з голоду. Но, но, каже ґазда, коби я эі явидів, я ій покажу, коли косарям істи нести. Ще того не договорив, дивить ся, аж ось далеко на поли іде ґаздиня, тай в обох руках несе горшки з харчем: Скоро лиш троха приблизила ся аж тут чоловік з косою і з криком за нею; вона перепудившись, кинула тими горшками добре до землі, а сама утікла до дому. Кум, сарако, приходить з жалем і лягаэ на черево, а хлептаючи зливки з страви, каже; Бодай вас куме, а я не казав що так буде? Посербав трохи, но то мало значило, тай дальше до коси, косить, а такий голодний аж чорний, лиш ногами плете. Став дивить ся, на сонце чи високо, тай киваэ рукою, аби скорше заходило в долину, а ґазда киваэ в гору! Циган придивив ся, тай каже; Кумоньку та не коло-

тіть вже сонцем, най вже іде, як іде, хоть не спиняйте його. Заледво досяг циган до вечера. Ідуть до дому, і сіли вечеряти. Ґаздиня поклала гладунець квасного молока, свіжого, а на столі житний свіжий хліб. Черево стало як бочка, трохи не трісне, а так попоів, що пальцем можна досягнути. А тогди газдиня витягаэ з печи яэчницю, потому пироги, кум лиш покушаэ, тай нема де класти; далій ковбаси і всячину, а на конець і порося печене. Подививши ся на то циган, а не могучи вже більше істи, лише сказав: »Кумоньку! знала твоя ґаздиня як істи варити, но не знала як давати«. І каже: Найтя хоть поцілую; і поцілував поросятко, бо не міг більше істи. По тім пішов домів.

XI.

З ВІДКИ ВЗЯЛА СЯ ГОРІВКА?

(Укрінська байка.)

Пють люди горівку, а не знають з відки вона взяла ся. А що то певно э, що не з божоі волі, бо вона э початком всего лиха для людий, то розуміэ ся, ніхто отже инший лиш біс ii видумав. А як то було, послухайте!

Діяло ся то ще дуже давно. Люди жили собі дуже мирно; піяків не було, не було злодіів, розбіійників, підпалячів і всяких грішників, на земли. Чорти дуже сумували, бо під своэ панованэ мало кого забирали. Наконець подумав нечистий і каже: я ім звару таке питэ, що хто лиш випэ його, той удуріэ і буде творити всякому пкоду і всякі переступки і гріхи, і підпаде під моэ панованэ. Так і стало ся. Почав варити він той напій. Вогнище розложив таке, що аж в небі закурило ся, аж до Бога дим дійшов.

— Чи ви чуэте дим? питаэ Бог.

— Чуэмо, відповідають, святі та лиш не знаэм звідки такий димиско.

Петре, каже Бог, піди і подиви ся що се там таке робить ся на земли.

Закинув Петро на себе петек (опанчу) тай пішов. Приходить до нечистого і питаэ: що се ти робиш? — Та що, от людям питя варю, — нехай пють то менше води випють.

— А диви який ти добрісенький; а що-ж, яке воно тото питя? питаэ Петро.

— От покушайте, каже сатана.

Лиш апостол ликнув, так і з місця не поступив, но до стояв там і упав і захрапів. А сатана як курить, так курить; людий повно коло него, не може обігнати ся, кождий пхаэ ся, кождий хоче напити ся.

А в небі дим, аж в носах всім крутить, очи впідаэ.

— Що се таке, пійди но ти Павле, та зжени Петра, що він там робить, каже Бог.

Накинув Павло бурку на себе і приходить до нечистого і питаэ:

— Чого се Петро тут лежить, і чого ти так куриш, що годі в небі видержати?

— Лежить Петро, бо утомив ся дуже а я варю напиток для людий, бачите, скілько тут миру.

— Що то за напиток, питаэ Павло нечистого.

— Попробуйте, от бачите, люди і набоженство в церкві покинули, а. бють ся аж за него, таке добре відповідаэ сатана нечиста.

Взяв Павло того напою, та лиш скоштував, зробив два кроки, заточив ся, тай і грим на землю не далеко Петра. — А в небі не мож вже і дивити ся, — страшно диму, святі праведники не можуть вже і дихати. Тут Бог закликав Юрка, та каже: Піди но козаче та приклич тамтих, та подиви ся, який там біс так курить, накажи щоби зараз перестав, бо як я встану, то лихо буде там на земли.

Юрко розніваний, вхопив за спису, шаблю приперезав і в миг ока став коло нечистого і питаэ: Що се ти робиш проклятий, давно тебе на патли брали і в

смолу кидали, та з неба гнали, та ти вже забув, чекай я тобі нагадаю! Нечистий злякав ся, а св. Юрій узрівши Петра і Павла лежачих на земли, питаэ: А ті чого лежать? і зараз Павла списою в бік, Павло схопив ся як опарений. Він тоді Петра пробудив, але Петро так близько коло вогню лежав, що аж пола пригоріла, а він подививши ся на полу сказав: »Найже буде те проклятє питэ горівкою«.

Тут Юрій зачав розпитувати ся Петра і Павла, що з ними стало ся, а коли ті оповіли йому нечисте діло, вхопив Юрко за спису і далійже сатану по під хребет, то під ребро, а шаблею по голові і так його оббамбурив, що сатана довго а довго кавинчав в кутику в пеклі.

То-то байка. А правда ось та, що горівка видумана таки по правді сатаною, дуже много а премного століть, як ії уживають. Кілько-ж то нивок, домів грунтів, здоровля і чести потратили наші люди від того діявольського напитку, не споминаючи вже о утраті царства небесного.

XII.

ЯК НАЙМИТ НАУЧИВ СВОГО ҐАЗДИКА ЩОБИ ЙОМУ ІСТИ ДОБРЕ ДАВАВ?

Був ґазда дуже лукавий, а ще лукавійша ґаздиня. Любили вони мати ким робити, а не любили челяди істи дати. Як весь божий рік, нічо, лиш борщик,рідонько засипаний, та капустиця з храбусту, хліба лиш на показ — а щоби його не істи, бо шкода.

Дістали вони цікавого наймита Івана. Виправляючи його ґаздиня на поле, насипала на мищину борщику, та повідаэ: »поснідай Івасю а відтак буде обід«. Івась хлепнув борщику, бо що то голий борщ, переливаэ ся по кишках в череві, а сити не дасть. Дайте газдинечко, зараз і обід, що то два рази до іди сідати, каже Івась. Газдиня гадаэ: о се добрий наймит, коли не хоче два рази сідати лиш цілу днину радби робити

без перерви; дала йому і обідець. Но Івась попоївши, не чуэ ще ладу в кишках. Ей, ґаздинечко, се би до вечери знов сідати, та вже дайте і вечеру, най зараз зім. Ґаздиня дала і вечеру. Попоївши Івась, перехристив ся, та стаэ до Отченашу. Молить ся, молить ся, ґаздиня повідаэ: іди вже раз в поле! А де ви бачили, каже Івась, щоби люди по вечері ішли до роботи; по вечері мовлють молитви та спати лягають, так і я повечерявши, іду в стодолу.

Подумала ґаздиня що з Івасем крута справа, на другу днину дала йому таке сніданэ, що Івась вже не забагав обіду ні вечери.

XIII.

ЩО ІВАН В ПЕКЛІ ВИДІВ.

Іван був бідним чоловіком, не мав лиш хатину і город; а дітей, нівроку, мало не що року прибувало.

А давно за панщини пани давали людям топливо з ліса по фірі що тижня. Но Іван не був ґрунтовим, то йому не давали, бо і тим, що належало ся, пані що дуже лукава була, не хотіла давати, і люди мерзли бувало в зимі і не було при чім страви зварити. Коли же пані померла, настав іі син, як то повідають: яка грушка така юшка, яка мама була такий і син.

Раз іде собі Іван з поля, аж ту жене бричка, а на ній два пани в фрачках, в червоних шапочках з люльками в зубах.

— А що ти за один? поспитав його один пан.

— От, повідаэ Іван, бідний зарібник.

— А чомуж ти бідуэш?

— Бо нема, паночку, на чім панувати. Маю всего лиш три грядці огорода.

— Ану, то ідь з нами. Дамо тобі сто червоних.

— Поіду, каже Іван, лиш побігну жінці скажу, що іду.

Сказав жінці Іван, сів з панами поіхав.

Ідуть, ідуть, ідуть, аж заіхали до пекла. Там йому ті два, що він з ними приіхав і що були найстарші чорти повідають: От тут твоя робота буде така! будеш звозити дрова з ліса, та підкладати під кітли. А в тих кітлах, бачите; пани, жиди, міщане і всякі люди, но найбільше такой панів, так смажать ся аж сквирчить смола.

Дали вони Іванови віз великий, тяжкий, добре кований, і кобилу таку суху, що лиш шкіра і кости, а батіг ще з цьвочками і повідають; бий, не питай, що ся влізе, лиш добре вози дрова і підкладай під душі.

Іван заложив кобилу, поіхав, возить дрова і підкладаэ. Аж одного разу така студінь, впала ожеледа, а кобила не кована він набрав повний віз дров, кобила паде на коліна не годна рушити з місця, він бэ, аж кров витріскуэ, кобила зноровила ся, стоіть, ні вперед ні в зад. Стоіть Іван, не знаэ що діяти.

Аж кобила каже: Іване!

Іван слухаэ, перелякав ся, не вірить щоби то кобила говорила: а вона другий раз: — Іване!

— Ігі!

— Іване, ти мнэ нэ познал?

— Ні, каже Іван, — бігме ні.

— Тажто я твоя пані!

— Йой, йой!

— Так Іване, так, я покутуэм так за то, цо я била такон лукавон, цо я древ нэ давала з лясу бідним людзям.

—Йой, йой!

— Ой так!

Іван бере ся здіймати поліна з воза, щоби пані лекше було возити, та вона дивить ся на него та каже:

— Мнэ ти юж нэ поратуэш, алэ везь тен пэрсьцэнь — тай випустила перстень з межи зубів — тай занэсь до меґо сина і повэдз му як я ту ціpпі, та щоби

вин ти нэ пришшедл, щоби давал людзом, цо ім сэ належе з лясу.

Надібравши Іван дров, приїхав з ними до кітлів та прийшов до чортів, щоби му заплатили, та взяв гроші червонці і перстень іде до пана.

— Паноньку, ой коби ви знали, як ваша мама бідують в пеклі?

— Цо ти дурню ґадаш?

— Не вірите, а дивіть, а вот перстень, тот самий, щосьти ю з ним ховали.

Пан подивив ся, правда.

— Ну і що?

— Та то, що ваша мама переказувала до вас, щобисьте людям давали, що ім ся належить.

Від тогди пан покаяв ся, і доки панщина була, правда що давав: як панщину скасували, зробив по своэму, та вже не згадуэ ніколи за маму.

XIV.

ПАНИ І ЦИГАН.

Ідуть раз два пани каритою, та здибали цигана. З чого ти жиэш цигане? повідаэ оден пан, ґрунту не маэш, робити нічого не робиш, бо коли іду туди, все виджу що ти лиш на сонци париш ся.

— З чого жию? каже циган, я маю таку манту.

— А деж тая твоя манта?

— А вон там під дубом я іі забув.

— Ану принеси, каже пан, я би іі рад видіти.

— То довго забавить, каже циган, от хочете іі паночку видіти, най мій хлопець сідаэ на коня та привезе.

Пан казав коня виложити, циганьча сіло, поіхало просто до дуба. Но щось і бавить ся. Ждуть, не вертаэ, панови вже за богато було ждати каже циганови:

— Та, що таке, що він не вертаэ?

— Ба, що таке? бо він бідний самий не годен іі взяти на коня, бо вона тяжка.

— Ну, каже пан, так ти сідай на другого коня, та гони, а не бав ся.

Циган сів, но скоро лиш відіхав кавалок, поклонив ся панам і каже:

Ідьте, пани, не чекайте, оден тягніть, другий пхайте!

А сам як затяв коня, то вже його пани більше не побачили, ні коників своіх.

XV.

ЖІНОЧЕ ПОКАЯНЭ.

Був собі в однім місті мужичок, як той казав ситий. Всего добра у него було до волі, не лукавий був і не знав ні Бога ні ближнього. До церкви ніколи не ходив, бо або студено було, а він на студінь, як казав не терпячий, або душно, а тоді казав, він бояв ся, щоби не умлів, або болото було, то шкода чобіт, або заверуха, або дощ, то годі іти, а так бувало лиш на оден Великдень прийде до церкви, і то не до церкви лиш на цминтар з паскою. Він звав ся Софрон Калитка, а жінка його Маланка, така самісенька як і він, як той казав: яка біда іхала, таку біду здибала. Не помогла ні наука духовного, вітця ні примовки людські, Софрон і Маланка своэі натури не покидали.

Аж зіслав на них Господь неміч. Як враз обоэ грішили, так враз обоэ і занедужали. З разу якийсь нуд коло серця, іди не приймаэ, і спати не даэ. Перший лік горівка чиста, відтак горівка з перцем і з перцевою маткою, і то не помагало, так вже посилають за ворожкою. Ворожка промовила, варила зілэ, ноги як пухли, пухнуть ще гірше. І таки видно було, що вже не довго Софронови і Маланці тішити ся тим світом та тими сороківцями, що іх припрятали з кварту в скрині, та

тими банкнотами, що любили давати людям на велику лихву. Все як той казав, кидай та іди в сиру земленьку.

Так сидять обоэ по цілих ночах на постели, тэ плачуть, жаль ім того світа, а ще гірший жаль, що у них не було ні роду, ні плоду, та тіі сороківці і тіі банкноти і воли і корови і все добро дісталоби ся комусь чужому.

—За що на нас Господь прислав таку неміч? каже Маланка.

— За що каже Софрон, або я знаю за що, хиба за те, що ми ніколи не ходили до церкви.

—За те, за те, каже старець, що війшов у хату за хлібом, я знав що ту діэ ся.

— Може і за те, каже Софрон та; що робити?

— Що? каже старець, завдайте собі покуту, та перемоліть Господа Бога.

— Яку покуту?

— А от яку. Не хотіли ноги ваші ходити до церкви, то най ноги покутують. От і видно, що від ніг взяла вам іти пухлина. Так же собі постановіть: Як вам Бог дасть подужати, то через всі шість неділь великого посту, щобисьте ходили до церкви, но наперед щобисьте в чоботи насипали по жмені гороху. Так перестояти вам в церкві всю відправу і так до дому вертати, аж в дома роззути ся і горох висипати.

— Не то, через шість неділь великого посту, а через весь рік я би так робив, коби мене ще Бог помилував, та дав піднести ся з постелі, каже Софрон.

— Ох і я таки так, каже Маланка: весь рік буду сипати горох в чоботи, і ні одноі неділі не опущу церкви, коби то, коби то!

Чи то старець був такий знахор,чи в таку годину вимовив ті слова, досить, що Софрон і Міланка до тижня повставали. Саме тоді і неділа посту святого.

Ну, каже Софрон, ходім Маланко до церкви та сип серденько горох у чоботи, бо я уже насипав.

— І я уже насипала, каже Маланка.

Повзували ся, позагортали ся, ідуть. Софрон, що ступить ногою, то йойкне, но терпить, сарако, а Маланка іде і твердо ступаэ як би звичайно.

— Йой, кричить Софрон присідаючи, не годен я так зайти до церкви, покалічу ноги на віки.

— Софроне, терпи небоже, та знаэш покута .. каже йому Маланка.

— Ба! покута, не годен оден крок ступити. Ну, а тебе Маланко не коле в ноги?

—Ні, мене не коле.

— А се що таке?

Бо я, бачиш чоловіче, собі горох наперед зварила.

Видите люди, що то жінка, та яке жіноче покаянэ!

XVI.

ГАДИНА І ЧОЛОВІК.

В ключку, що чоловік наставив на пташки, залізла случайно гадина і зашморгнула ся так, що ні в зад ні в перед. Вже мені, гадаэ собі, треба загибати, бо відай ніхто мене не помилуэ. Надійшов на то чоловік. Гадина смиренно просить його: чоловіче, будь ласкав, помилуй мене, розтягни ключку і пусти мене,, най я ще проживо на світі, а я тобі заплачу так, як світ платить. Змилосердив ся добрий чоловік,, розтягнув ключку, і пустив гадину. Но скоро лиш її пустив, вона просто до него, кусати його. О ти нечисте? каже чоловік, ся-ж тебе від смерти вибавив, а ти мене за то хочеш кусати? — А так повідаэ гадина, така була згода межи нами, а я-ж тобі казала, що я тобі так заплачу, як світ платит, а світ инакше не платить, лиш по моэму.

— Ну, каже чоловік, переконай мене, що так світ платить, а ні, то тя убю. Переконою каже гадина: ходім в світ, та побачиш, що говорю чисту правду. Пішли-ж вони, ідут, ідут, аж там пасе ся старий, дуже худий

кінь. Розсуди нас, каже чоловік, та скажи, як світ платить, і розповів йому всю історію з гадиною. Правду, каже гадина, каже кінь, то так світ платить. От я колись носив свого пана, іздив з ним по великих містах, я стояв в красних стайнях, на мені була трензля і шори срібні, я ів самий овес і пшеничку, а тепер мене продали жидови, жид мені колом пообивав боки, та продав шевцеви, а швець завтра буде мене душити, і шкіру здіймати на прості чоботи. Так чоловіче світ платить! Вислухавши те, ідуть дальше аж там лежить пес такий худий, такий слабий, що вже не годен мух від себе відігнати, що му лізли в очи, в рот.. Розсуди нас, повідаэ чоловік чи то правда, що світ за добре лихим платить? Ой свята правда, каже Брись. Бувало я у мого пана щось значу, істи було до волі, всяку вигоду мав і пан мене не раз погласкав і мясом покормив і печеню, а тепер, як я постарів ся, вже не можу доглядати обійстя, вигнав мене сюда на гнилище, щобим загиб. Вже три дни я нічого в роті не мав, ніхто за мене не згадуэ, так за мою двайцятьлітну вірну службу. — Видиш, каже гадина, несправедлива річ, що так світ платить, малаби я гріх за тебе, якби була тебе вкусила? Пожди каже чоловік, ходім ще дальше, ще кого спитаэм. Ідуть, ідуть, аж там іде лис. Ну,каже чоловік, розсуди нас пане лисе, чи по правді говорит гадина? Лис вислухав цілу історію, покрутив головою, та каже: Я вас так легко розсудити не можу, бо я не видів як то було. Ведіть мене ро тоі ключки; най я все то побачу як, воно, і де воно. Вернулиж ся вони назад з лисом, прийшли до самоі ключки. Тепер, каже лис, покажи мені гадино, як то було куда ти лізла, та як ти зашморгнула ся? Гадина влізла в ключку та зашморгнула ся. — Ага, каже лис, то так було? Добре. — Ну, тепер ти чоловіче сам суди, чи ліпше, щоби вона тут загибла, чи ліпше щоби іі пустити? А чоловік каже: Учила ти мене як-то світ платить за добре а я тебе научу, як світ платить за зле. Вже тебе ніхто не пустить з ключки, в котру ти сама влізла. Загибай нечиста.

XVII.

ЖИД І БОГА ЗАДУРИТ.

Іван. Що ти Срулю ходиш в черевиках коли тобі жінка загибла? Твоя віра така, що ти маэш цілий тиждень босо ходити.

Сруль. Нівpочку, ви правду кажете, но віра правду таки наказуэ, та дивіть, чи я не ходжу босо?

Іван. Як босо ходиш, коли маэш на ногах черевики?

Сруль. Босо ходити, то значить, щоби нога ставала на персти, правда? Дивіть, я насипав в персти (землі) до черевиків, то я не маю гріху, бо хоть в черевиках, я таки босо ходжу.

XVIII.

ЯК ГРИЦЬ ЖИДА ОБДУРИВ?

Ішов раз жид з ярмарку, та стрітив ся з бідним наймитом, що служби шукав. — Ідуть собі дорогою ідуть, аж прийшли над брід, жид скинув свої черевики і стягнув панчохи, позакачував штанята, і бродить наперед, а наймит іде за ним в слід. Жид тримаэ і торбину свою, щоби не замокла, і черевики з панчохами, та і поли жупана свого, все в одній руці, бо другою підпирав ся на палицю, щоби його вода не звернула. — От якось спіткнув ся на ховзкий камінь, і опустив одну полу в воду, тай крикнув: Ай вай! — Та і вхопив її, і аж повиж голови підняв. Не упав жидок, лише троха кафтан замочив ся, але мошонка з грішми вилетіла із кишені — наймит схилив ся тихонько витягнув із вори і сховав за пазуху.

Вийшли на беріг, узули ся і ідут; на дорозі обзираэ ся жидок: ай вай! нема грошей, десь загубив. Чи не видів ти, Грицю? — Ні! не видів. — Шукаэ по дорозі, нема. Щож робити! пішли дальше. Жид роздумав що не инакше, як що він загубив у воді, а Гриць ідучи за

ним, певно знайшов, але щож з ним робити, коли не признаэ ся?

Прийшли до коршми. Жидок став намовляти, щоби Гриць признав ся, що знайшов гроші: все купиэ йому горівки, та і промовляэ: Правда, Грицуню, я ішло і ти ішло? — Правда. — На наший ся горівки! — Гриць випив. — Правда Грицуню, що гроші бовх, а ти хап? — Брешеш жидку» відповів Гриць. Жид знов зачав хлопа підмовляти, аж ледво научив його, що він признав ся, що гроші бовх а він хап.

Жидок урадував ся тим що вже Гриць признав ся — каже: ходім, Грицуню, тепер до пана мандатора, щобись і перед паном так казав, а я тобі ще куплю горівки. Гриць підпивши, каже що добре: але я так не піду босий та обірваний: дай мені чоботи, та кожух та добру шапку, то я стану перед чортом, не то перед паном мандатором.

Жид пошварґотів щось по своэму з арендаром; аж той за ключі, і вітворив комірку; а там всього було як на ярмарку: і сердаки і кожухи, шапки і опанчії і чоботи жовті сафянові, ба і були тут бекеши, перемітки, вибачте і спідниці, опинки, хустки; — ба тут і желізо: чересла, леміші, наральники, лопати, сверли, вісняки, різаки, сокири — всякого було! — все того бачите, добрі люди позаставлювали за горівку,кому треба або на празник, або на поминки, обідню справляти, або і хрестини — на все треба горівки, щоби людий добре почастувати, аби тямили гостину. — Та і передновок не мало оскорбить в осени.Коли Бог гаразд уродиь, то і байдуже, хто схоче обірве, витуванить і жид, кілько схоче у газди зерна: чоловік йому за пів дармо даэ, — а жид пряче в свої засіки — аж до переднівку, тоді коли господарі свій хліб зідять, а купити нема за що, ідуть до жида, заставляють послідне, аби діти годувати. Жид даэ на весні коли хліб підскочив вгору, а в осени, як ціна спаде, то і в троэ возьме від господаря, та ще за лихву, що наростаэ від Юрія до Михайла удре

добре, прийде зима бере кожух, а закладе жидови сердаки та опанчі; прийдуть жнива, то заложить сокиру; а серп возьме.

От так то господарюють наші господарі: працюють гірко, а іх працю або чорт, або жид бере. — А бодай вас з вашим господарством! Час би вже, чесні ґазди розум мати. та не дати ся леда волоцюзі за ніс водити!

Так жиди убрали нашого Грицял і в чоботи і кожух, дали і шапку і пішли собі оба до пана. Зараз став жидок скаржити ся на Гриця перед паном мандатором! Вельможний пане! ми оба ішли з ярмарку прийшли на брід, мої гроші бовх, а Гриць хап! — А Гриць відрізав: Брешеш. -- Пан мандатор розсміяв ся на всю губу і каже: Як то було, як? — Жид: Вельможний пане мандатор! ось так то було: правда, Грицуні, що я ішло і ти ішло. — Правда. — Отже бачите, Вельможний пане мандатор я ішло і він ішло! (до Гриця) правда, що я бродило і ти бродило? — Правда! — Видите пане мандатор, що признавав ся, каже жид тріпотячи. — Правда Грицуні, що гроші бовх, а ти хап? — Брешеш жиде, каже Гриць. — Пан мандатор знов зареготав ся. А Грицько осміливши ся, каже до пана мандатора! що то, пане мандатор, за напасний жидище! Він каже що і сей кажух я йому взяв. — А чийже як не моя! А може і чоботи не мої? — Таже не твоя! — Може і шапка не моя? — Лихо твоій мамі, та то все не твоэ, давай сюда! скричав жид, та взяв сіпати парубка за кожух та за шапку: А пан розсердив ся, казав жида замкнути до арешту, а хлопа пустив. Парубок собі пішов своэю дорогою, мав кожух і шапку і чоботи і гроші.

От таке трафило ся мужикови; коли се правда, раз жида обдурити, но тепер вже таких жидів ніде не найдеш, тепер вони всіх обдурюють і хлопів і панів.

XIX.

ЖИД ДЗВОНОМ.

Було то дуже давно, ще небіжчик дід розказували

— як то козаки зворохобили ся на всіх ворогів — тож то була біда! Господи прости гріха! В кождім місті, в кождім дворі, страх як на страшний суд — а жиди то так поперестрашували ся, що де котрий міг влізти хоть в мишачу діру то і там сидів, доки біда не милувала ся.

Вирвав ся десь один жидок, та утікав чи до своїх чи де та нагнав його хлоп з порожним возом: куда ти нехристе, волочиш ся? — Ох до того а до того села, кобисьте, пане господарю, підвели троха, я би вам так заплатив, що ну. Умовили ся, згодили ся, взяв мужик жида на віз, та затяв коні: вйо! —

Але жидок зупинив його: Погоди Іване памятай, Іване, уважай добре, всюда уганяють, та бідному жидикови не дадуть і души виховати. — А мені що до того? сказав Іван, най тебе і живцем спечуть, то мені байдуже. — Але, Іване, нехай Бог боронить, щоби вони мене, жида пекли, чи вони не мають панських волів та коров? От знаэте Ьване, я вам добре заплачу, нате, сховайте лишень той мішок з грішми за пазуху, щоби козаки не видерли. Я не хочу, ще мені яка біда буде: якби знайшли, тобі і коні пропали: мені на що? злізай з воза, та гайда до дітька! — Прошу вас, пане господарю, я вам так заплачу, що може і сам цар ліпше не заплатить, лишень везіть. — Мужик з великою бідою пристав, але гроші, каже, я возьму в опалку межи обрік, тай сам присяду, то підо мною безпечні будуть. Жид пристав і поіхав. — Ьдуть — ідуть — жид все оглядаэ ся, чи не покаже ся де який козак, аж стало вже сонечко спочивати. Жид добув з мішка свої приказаня, завязав на чоло, обвязав ремінцями ліву руку по локоть, тай взяв свої борухи відправляти — а все Івана випитуэ, чи не видко де козаків.

Ідуть, ідуть — жидисько молить ся; аж виіхали возом на чисте поле; Іван як не скрикне: а диви! он козаки обозом стоять — і показуэ на полукіпки на поли. Жид: ай вай! де я сховаю ся? тай горілиць упав у віз, і не розглядів, де що э — Іван подумав, тай каже: ти

положись горі черевом на возі, а я тебе рядном накрию, та зведи руки і коліна і я скажу, що я дзвони везу до манастиря. — Добре, Іване, добре, бодай вам Бог здоровлэ дав. — Жид так зробив, як Іван научив, і поіхали. Жид все питаэ, чи далеко козаки, а тремтить від страху! аж зубами дзвонить. Іван каже: Ой біда, жене оден козак просто до нас: пропали ми вже, пропали.— Жид омлів від страху. Поіхали трохи дальше, хлоп скочив з воза, як затупотить ногами, якби копитами, як крикне не своім голосом: Стой! — тай сам собі в відповідь: прру! — Коні стали. Знов буцім то козак питаэ а ногами тупотить: Де ідеш? що везеш? — Я вельможний паночку, везу дзвони до манастиря. — Давй гроші! — Нема паночку любий. — А тут що? — та сам мужик луснув по опончі пужалом,ніби козак нагайкою, а там гроші відізвали ся — а він себе пужалом через плечі лус! лус! — а все то лаэ, то випрошуэ ся, ніби то за козака і за себе. А далій кричить: Давай гроші! — і сам стогне, та ніби добуваэ гроші. —

Та ще не кінець, буцім вже придобрів козак, та каже: »А що? голосні твоі дзвони? — тай жида по колінах пужалом, луп! — А жид: »Бам-м-м!« »Добрий голос каже: ану другий? та руках; а жид: Дзень: дзелень! — Добрий каже: ану той третий? — Як ударить по голові, а жид: »Дзінь!« Та потупотів троха коло воза, і втих — а по хвилі відзиваэ ся, та стогне: »Ох, бодай тебе! через твоі гроші, та позбавив мене здоровля — ох! плечі! крижі-ж моі!« — »Цить, цить!« — відзиваэ ся жид з під рядна, очунявши трохи з переполоху, — що то гроші! дурне гроші! але як би був ще раз навернув до »дзвін«,то би вже не було дзвінь, але булоби: такой »ґевалт!« —

XX.

ШЛЯХОЦЬКА НАТУРА.

Раз надбігли козаки до коршми: Що там було прихоже і домашне, поховало ся, де хто міг — а ту вже в

хаті козаки: склянки та фляшки жидови товчуть, та псують, що подибають. Жид заспаний, ледви дише, та якось запхав ся в грубу, та в страху не спостеріг, що там вже стояв у куточку — каштелян (польского війска), що також перед козаками сховав ся.

Ледви жид випростував ся, аж пан каштелян, хоть тихо з притиском на жида; »Жидзэ! а чапка! (бо жид як стояв в шапці, так і в шапці в грубу вліз). Жидище, сарака, бачить що межи два огні попав ся, сягнув за шапчину, та думаэ собі »Ай вай! ц-ц-ц! що се яа каштеляньство — з жидом в одній грубі.«

ЗЛОДІІ

прийшли на торг, а там жінка спродавала ділеточку масла, а що було тоді болото, то на нім сиділа. Вони подумали собі, та як би те масло украсти; та пішли, накупили обарінків, з котрими поперед ту саму жінку переходили. Ідучи недалечко поперед, каже до жінки: »маэте колачик за мою маму.«

Жінка схопила ся за колачем, та заким вислухала кілько маэ Отче- нашів зговорити, другий злодій тимчасом хапнув ділетчину, тай в ноги. Так за обарінком утратила масло, за котре купилаби була повний кіш обарінків.

МУЖИК І БИК.

Оден чоловік провадить за собою на мотузі бика, котрого таки добре тягнув. Злодіі зараз догадали ся: Яким би то способом його украсти; та один вчепив ся за посторонок, та ніби як бик тягне ся, а другий тимчасом з биком утік. Чоловік не оглядав ся, аж коли той другий злодій десь бика подівши, обійшов на около, та стрітивши його каже: А ти за що чоловіка провадиш? Газда оглянув ся каже: падоньку мій! та я мав бика! Но все пропало, а його ще хотіли буками обложити.